

PARADIGMA'S: STARTLESSEN IN VWO-5

HOE LEER JE PARADIGMA'S AAN?

NIELS HOENDERVANGER & LIEKE MEIJS

Foto: Paul Stolk, ANP

De startlessen over paradigma's zijn gekoppeld aan het thema Sociale ongelijkheid.

OPDRACHT 1 | Hoe kijken sociale wetenschappers naar de problematiek van zwervers?

Opdracht 1.1

Kijk naar bovenstaande foto van een zwerver in Nederland, een land dat behoort tot de tien rijkste landen ter wereld als je kijkt naar het nettovermogen per hoofd van de bevolking. Maar kijk naar dit beeld als sociale wetenschapper. Schrijf op wat je ziet door de bril van een sociale wetenschapper? Aan het eind van de startlessen komen we terug op wat je hier hebt opgeschreven.

Opdracht 1.2

Hieronder zijn vier uitspraken te lezen. Plaats het cijfer van de uitspraak op de juiste plaats in het kwadrant bij consensus, conflict, structuur of actor.

Uitspraak 1 De sociale werkelijkheid gaat uit van het individuele handelen van individuen of groepen; handelen heeft een sociaal karakter omdat het altijd op anderen is gericht; de sociale werkelijkheid is als een voortdurende verknoping van individuele handelingen.

Uitspraak 2 De sociale werkelijkheid wordt gezien als een zelfstandige entiteit (iets wat een bestaan heeft) die van buitenaf en op een onontkoombare wijze vormgeeft aan het individuele handelen, motieven en verwachtingen. Het sociale is iets objectiefs en dwingend (zoals taal).

Uitspraak 3 De sociale werkelijkheid (het sociale) is een toestand van evenwicht, stabiliteit (orde) en continuïteit.

Uitspraak 4 De sociale werkelijkheid is altijd tegenstelling en strijd. De samenleving is een arena waarin groepen en individuen voortdurend strijd om de beschikbare middelen leveren, vol van pogingen van de ene groep om de andere groep te overheersen. De samenleving bestaat uit een waaier van maatschappelijke conflicten: actuele, potentiële, manifeste (zichtbare) of latente (onzichtbare).

	CONFLICT		
STRUCTUREN			ACTOREN
	CONSENSUS		

OPDRACHT 2 | Hoe wordt er vanuit paradigma's naar sociale ongelijkheid gekeken?**Opdracht 2.1.¹**

Lees het artikel 'Zonder verliezers geen winnaars' (zie kader).² In dit artikel bespreekt sociologe Judith Elshout haar onderzoek naar zelfrespect in een meritocratische samenleving. Daarnaast bespreekt ze verschillende visies op sociale ongelijkheid.

In het artikel worden uitspraken gedaan die het micro- of het macroniveau betreffen. Noteer bij elk niveau een citaat. Leg uit waarom dit citaat bij het gekozen niveau past.

NIVEAU	CITAAT	WAAROM PAST DIT CITAAT BIJ DIT NIVEAU?
Microniveau		
Macroniveau		

Opdracht 2.2.

In het artikel zijn uitspraken gedaan die je zou kunnen indelen in het kwadrant van opdracht 1. Noteer in elke cel in het kwadrant één uitspraak (citaat) uit het artikel.

ZONDER VERLIEZERS GEEN WINNAARS

Nanda Troost

Heb je geen baan, dan heb je gefaald. Door deze manier van denken verliezen werklozen vaak hun zelfrespect. Sociologe Judith Elshout pleit ervoor succes en falen te relativieren.

Is een loodgieter minder verdienstelijk dan een topbestuurder? Is een vmbo-diploma minder waard dan dat van het vwo? 'Nee', zegt sociologe Judith Elshout, die als promovenda aan het Amsterdam Institute for Social Science Research onderzoek doet naar 'zelfrespect in een meritocratische samenleving': 'We zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. Laten we de verschillen tussen mensen omarmen.'

Elshout: 'Een zo hoog mogelijke opleiding lijkt het devies, maar een samenleving zonder bijvoorbeeld schoonmakers functioneert niet. We zijn allemaal nodig. Het is niet voor niets dat de staking van schoonmakers over respect ging.'

Uit haar onderzoek blijkt hoe belangrijk werk is geworden voor iemands zelfrespect, en vooral ook hoe miskend mensen zich voelen als ze werkloos zijn geworden. 'Veel werklozen voelen zich niet erkend en gewaardeerd. Ze hebben het idee dat de buitenwereld tegen hen aankijkt alsof ze nutteloos zijn en niet genoeg hun best doen. Je bent niets als je geen baan hebt. Een werkloze voelt zich in de ogen van anderen een parasiet, verliest zijn zelfrespect', aldus Elshout. (...)

Als mensen met elkaar in gesprek raken, is de vraag altijd: 'Wat doe je?', zegt Elshout, 'en dan wordt niet verwacht dat je zegt dat je moeder bent, of voor je zieke oma zorgt, laat staan dat je werkloos bent. Het onderwijs biedt tegenwoordig gelijke kansen voor iedereen. We zijn opgegroeid met het idee dat je alles kunt bereiken als je maar diploma's hebt. En neem de televisieprogramma's: hoeveel gaan er niet over het ontdekken van talent? Je hebt dus een baan, je bent succesvol. En heb je die niet, dan heb je gefaald.'

Iemand die geen werk vindt, of zijn baan kwijtraakt, denkt dat anderen vinden dat dit zijn schuld is, ontdekte Elshout: 'Vergelijk het met iemands liefdesleven. De eerste keer dat een relatie uitgaat overleef je dat wel. Als je voor de tiende keer wordt afgewezen ga je aan jezelf twijfelen en vraag

je je af of je misschien niet goed genoeg bent. Ik heb een werkloze gesproken die helemaal niet meer solliciteert, omdat hij dan in elk geval niet steeds weer teleurgesteld wordt. Mensen voelen zich machteloos.'

De maatschappij gaat er steeds meer van uit dat iemand geen foute keuzen meer mag maken. Terwijl dat juist ook weleens goed zou zijn, want daar kun je veel van leren, stelt Elshout: 'Je ziet deze manier van denken terug in hoe een werkloze denkt. Hij heeft een grote fout gemaakt, want hij heeft geen baan. Dat onbegrip ben ik herhaaldelijk bij werklozen tegengekomen. Ze hebben een opleiding, soms zelfs twee afgeronde universitaire studies. Ze solliciteren op vacatures waarbij ze aan alle eisen voldoen, en toch komen ze niet aan het werk. Het komt dan niet in iemand op om te denken: dat is niet mijn schuld, maar bijvoorbeeld de schuld van de werkgever omdat hij mij niet kiest'.

GEÏSOLEERD

Een werkloze heeft niet alleen een groeiende afstand tot de arbeidsmarkt, maar komt ook geïsoleerd in de maatschappij te staan. Elshout: 'Als we vinden dat we een maatschappij van winnaars hebben, moeten we ook beseffen dat er verliezers zijn. Want zonder verliezers zijn er ook geen winnaars. Wat mij betreft mag de erkenning die zogenoemde maatschappelijk succesvolle mensen krijgen en zichzelf toeschrijven, best gerelativeerd worden. Dat geldt voor het falen net zo goed. In deze tijden is je maatschappelijke positie niet rotsvast. Ontslag kan iedereen overkomen. Dat is dus geen schande.'

Het is de hoogste tijd dat de opvatting over werk en werkloosheid wordt gemoderniseerd, wordt aangepast aan de veranderde arbeidsmarkt, vindt de onderzoekster: 'Je bent niet meer het bedrijf waar je veertig jaar werkt. De arbeidsmarkt is niet meer zo statisch. Bij flexibilisering van de arbeidsmarkt past een identiteit die vloeibaar wordt. Het draait niet meer alleen om werk. Het zal vaker voorkomen dat iemand tussen twee banen inzit'. (...)

Bron: *de Volkskrant*, 5 juni 2012 (bewerkt)

Opdracht 2.3

Citaten uit het artikel heb je in de matrix gezet. Ga nu per citaat na of het ook bij het paradigma zou kunnen horen, dat in dezelfde cel staat. Geef argumenten waarom dit citaat bij het paradigma past. In onderstaand schema vind je al één ingevuld voorbeeld:

CITATEN	PARADIGMA'S	ARGUMENTEN
Citaat 1 'Een zo hoog mogelijke opleiding lijkt het devies, maar een samenleving zonder bijvoorbeeld schoonmakers functioneert niet. We zijn allemaal nodig.'	Functionalisme	Functionalisten benadrukken dat verschillen tussen mensen een functie in de samenleving hebben. Ieder mens draagt bij in het voortbestaan van de samenleving. Het citaat illustreert dit aan de hand van schoonmakers die net zo nodig zijn als hoogopgeleiden.
Citaat 2		
Citaat 3		
Citaat 4		

OPDRACHT 3

Ga terug naar Opdracht 1.

Bekijk wat je buurman/buurvrouw heeft opgeschreven over de foto van de zwerver.

Wat herken je in zijn/haar beschrijvingen:

- Is de beschrijving meer vanuit het micro- of macroniveau?
- Is de beschrijving meer gericht op consensus of meer op conflict?
- Welke paradigma is mogelijk te herkennen in deze beschrijving?
- Laat je buurman/buurvrouw checken of jouw herkenning klopt.
Leg - bij verschil van mening - het voor aan een andere klasgenoot.

Noten

1. Het antwoordmodel is te vinden op www.maatschappijenpolitiek.nl.
2. Zie www.volkskrant.nl/archief/zonder-verliezers-geen-winnaars~a3265974; met dank aan Rob van de Boorn voor het artikel en de vragen.